

Petra Nakari

KUNTOUTUSPOLKU JUSSILASSA

Opinnäytetyö

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Yhteisöpedagogikoulutus

2021

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä	Tutkinto	Aika
Petra Nakari	Yhteisöpedagogi (AMK)	Toukokuu 2021
Opinnäytetyön nimi		
Kuntoutuspolku Jussilassa		18 sivua 2 liitesivua
Toimeksiantaja		
Sosiaalipalvelut Jussila Oy		
Ohjaaja		
Katja Komonen		
Tiivistelmä		
<p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Sosiaalipalvelut Jussila Oy:lle materiaali sekä ohjeistus tilanteeseen, kun uusi sijaishuoltoon sijoitettu nuori saapuu Jussilaan. Materiaaliin on kerätty teoria- ja käytännön tietoa lastensuojelusta ja toiminnasta sijaishuoltoyksikössä ensimmäisten päivien ja viikkojen aikana, kun nuoren sijoitus käynnistyy.</p> <p>Työhön idea ja tarve tuli Sosiaalipalvelut Jussila Oy:stä. Kehittämistä tehdessäni työskenteilin tiiviisti Jussilan henkilökunnan kanssa ja keskustelin heidän kanssaan puutteista ja uusista ideoista. Lopputuotoksena Jussila saa tässä työssä liitteenä olevan materiaalin, jota seurata uuden nuoren tullessa taloon.</p> <p>Selkeä ohjeistus ja raamit varmistavat, että kaikki asiat tulee tehtyä ja selvitettyä oikeassa järjestyksessä ajallaan ja että nuori huomioidaan kokonaisvaltaisesti sekä hänen sijaishuoltopaikkaan sopeutumisensa tapahtuu mahdollisimman sujuvasti. Ohjeistuksella minimoidaan virheet ja unohdukset, joita kiireisessä lastensuojeluyksikön arjessa voi tulla ja näin taataan mahdollisimman laadukas toiminta.</p> <p>Ohjeistusta ja sen toimivuutta sekä tarpeellisuutta arvioidaan Jussilassa päivittäin toiminnassa ja sitä voidaan muokata tarpeiden mukaan sekä jos vaatimukset ohjeistukselle muuttavat.</p> <p>.</p>		
Asiasanat		
Nuori, lastensuojelu, päihteet, päihdetyö, kuntoutus		

Author	Degree	Time
Petra Nakari	Community educator	May 2021
Thesis title		18 pages 2 pages of appendix
Rehabilitation in Jussila		
Commissioned by		
Social services Jussila Oy		
Supervisor		
Katja Komonen		
Abstract		
<p>The objective of this thesis was to develop material and guidance for situation where new juvenile is taken into foster care at Social services Jussila Oy. The material contains both theoretical and practical knowledge of child welfare and measures of the first days and weeks at foster care unit.</p> <p>The need for development came from Social services Jussila Oy. Working with staff was intense during the process. The lacks and new ideas were discussed with the staff. The end product was material to follow as taking new juvenile into care.</p> <p>Simple guidance ensure all is done and reported in the right order at the right time. The juvenile is comprehensively taken into consideration and the adaptation into foster care goes as smooth as possible. Everyday life in foster care unit can be hectic so by following the guidance the risk for mistakes and oblivions is minimized. Also the quality of measures is ensured.</p>		
Keywords		
Young, juvenile, child welfare, drugs, substance abuse, rehabilitation		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA JA TARVE.....	6
2.1	Organisaatio.....	6
2.2	Asiakkaat.....	7
2.3	Kehittämisen tarve ja tavoite.....	8
3	OPINNÄYTETYÖN TIETOPERUSTA.....	10
3.1	Toimintaa ohjaa lastensuojelulaki.....	10
3.2	Nuoren eri sijoitusmuotoja.....	11
	Huostaanotto.....	11
	Kiireellinen sijoitus.....	11
3.3	Sijaishuolto.....	12
3.4	Päihteet ja kuntoutus.....	12
4	KEHITTÄMISEN PROSESSI.....	14
4.1	Kehittämistyön toimenpide.....	14
4.2	Kehittämistyön tavoite.....	14
4.3	Kehittämisprosessin eteneminen.....	15
5	TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	16
	LÄHTEET.....	19

LIITTEET

Liite 1

Liite 2

1 JOHDANTO

Tämän kehitystyön tarkoituksena on tuottaa lastensuojeluyksikköön materiaalia ja yhteneväinen ohjeistus tilanteeseen, kun uusi sijaishuoltoon sijoitettu nuori saapuu sijaishuoltoyksikköön. Ohjeistus liitetään osaksi ”Käytäntöjä Jussilassa”-kansiota ja perehdytysmateriaaleihin. Työn tavoite on yhtenäisten toimintamallien luominen ja asioiden yksinkertaistaminen sekä takaaminen, että kaikki tarvittava tehdään nuoren tullessa Jussilaan. Näin turvataan, että henkilökunnalla on tarvittava tieto aloittaa työskentely nuoren kanssa turvallisesti ja ammatillisesti. On tärkeää myös ottaa huomioon, että nuori tuntee itsensä tervetulleeksi sekä merkitykselliseksi sekä että hänet huomioidaan kokonaisvaltaisesti tulotilanteessa ja ensimmäisten viikkojen aikana.

Opinnäytetyön tilaajana ja yhteistyökumppanina toimii Sosiaalipalvelut Jussila Oy. Sosiaalipalvelut Jussila tarjoaa sijaishuoltoa huostaanotetuille, kiireellisesti sijoitetuille tai avohuollon tukitoimena sijoitetuille 13–17-vuotiaille nuorille.

Kehittämistyössä menetelminä toimivat havainnointi ja haastattelu.

2 KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA JA TARVE

2.1 Organisaatio

Sosiaalipalvelut Jussila on vuonna 2017 perustettu lastensuojelun sijaishuoltoa tarjoava yritys, joka sijaitsee Alavieskan kunnassa Kähtävän kylässä. Marraskuussa 2018 Mehiläisen tytäryhtiö Familiar osti Sosiaalipalvelut Jussila Oy:n Tahtokodit Oy:ltä. Tästä asti Sosiaalipalvelut Jussila on ollut osa Suomen suurinta yksityistä lasten ja nuorten sijaishuoltoa tarjoavaa yritystä.

Sosiaalipalvelut Jussila tarjoaa sijoituspaikan yhteensä 11 nuorelle. Yksikkö on jaettu kahteen osastoon; Isoon puoleen, jossa on 7 paikkaa ja pieneen puoleen, jossa on 4 paikkaa. Sosiaalipalvelut Jussila on erityisyksikkö, jossa on valmiudet hoitaa ja kuntouttaa haastavastikin oireilevia nuoria. Nuorten oirehdinta on monimuotoista päihdeongelmista psyykkisiin ongelmiin. Sosiaalipalvelut Jussilan henkilökuntaan kuuluu sairaanhoitajia, sosionomeja, yhteisöpedagogeja, lähihoitajia sekä nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajia. Työnantajan puolesta henkilökuntaa on koulutettu ja koulutetaan edelleen, vahvana osaamisena päihdetyö ja siihen liittyvät ongelmat kuten koulun käymättömyys.

Sosiaalipalvelut Jussilan pihapiirissä sijaitsevassa koulurakennuksessa toimii Alavieskan yhtenäiskoulun alainen pienopetusryhmä. Peruskouluikäiset nuoret käyvät yksikön koulussa koulua ja opintojen edetessä heidät voidaan osittain tai kokonaan integroida yhtenäiskoululle normaaliin luokkaopetukseen. Peruskoulun suorittaneet nuoret ohjataan ammattiopintoihin, lukioon tai Valma-opintoihin alueen ammattikouluun. Tavoitteena olisi, että jokaisella nuorella olisi arkipäivisin toimintaa, joka tukee sekä kuntouttaa kohti kotia tai itsenäistä asumista.

Sosiaalipalvelut Jussilassa toiminnasta vastaa yksikönjohtaja, arjen asioista sekä kasvatustyöstä vastaa yksikön vastaavaohjaaja. Yksikössä työskentelee sairaanhoitaja, joka vastaa yksikön lääkehoidon toteuttamisesta. Ohjaustyötä yksikössä tekevät sosionomit, sairaanhoitajat, lähihoitajat sekä nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajat. Yksikön ruokahuollosta vastaa keittäjä.

Yksikönjohtaja, yksikön vastaavaohjaaja sekä allekirjoittanut muodostivat opinnäytetyön ajaksi kehitysryhmän. Kehitysryhmän jäsenet osallistuivat työn ideointiin ja kirjallisen tuotoksen – oppaan suunnitteluun sekä toteutuksen kommentointiin.

2.2 Asiakkaat

Sosiaalipalvelut Jussilan asiakkaat koostuvat huostaan otetuista, kiireellisesti sijoitetuista tai avohuollon tukitoimena sijoitetuista 13–17-vuotiaista nuorista. Jussila tarjoaa heille ympärivuorokautista kuntoutusta. Nuoret tulevat Jussilaan kotikunnan sosiaalityöntekijän sijoittamana. Sijoitetut nuoret ovat huostaan otettuja, kiireellisesti sijoitettuja tai sijoitettuna avohuollon tukitoimena. Sijoituksen taustalla on yleensä päihdeongelmat, koulun käymättömyys sekä rajaton käytös kotona.

Jussilassa toimitaan nuoren parhaaksi tavoitteena perheen yhdistyminen sekä nuoren muuttaminen kotiin, ellei nuori ole Jussilassa täysi-ikäisyteen asti. Jussilassa nuorelle tarjotaan puitteet tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin sekä yhteydenpidon läheisiin ihmisiin. Jussilassa nuoria tuetaan ikätasoiseen kehitykseen valvonnalla ja huolenpidolla. Jussilan arkea raamittavat strukturoitu aikuisjohtoinen arki, joka luo nuorelle turvaa ja selkeyttä elämään sijoituksen aikana. Jussilassa jokaisella nuorella on omahuone, johon nuori voi tuoda omia henkilökohtaisia tavaroita kodikkuutta lisäämään.

Fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä turvallinen ympäristö on koko ajan Jussilassa läsnä. Jussilassa kaikenlainen kiusaaminen ja väkivalta on kielletty. Jussilassa nuori osallistuu yhteisöpalaveriin ja voi toiveillaan vaikuttaa yksikön arkeen, lisäksi nuoren arkea raamittavat viikkosuunnitelma. Kaikkeen itseään koskevaan päätöksen tekoon nuori voi tuoda esiin oman mielipiteensä. Nuoren osallisuutta ja oman vastuunkantoa omista tekemisistä tuetaan ikätasoiselle sopivalla tavalla sekä tasolla. Jussilassa vietetään kalenterivuoden juhlia ja esimerkiksi nuorten syntymäpäivä joihin nuoret voivat halutessaan osallistua. Kulttuuri ja uskonnolliset taustat otetaan huomioon jokapäiväisessä toiminnassa.

Jussilassa nuorten päivät koostuvat opiskelusta, yksikön velvoitteista ja harrasteista sekä hengailusta. Jussilassa on harrastetilat, joissa nuoret voivat peliä ja viettää vapaa-aikaa.

Kuva 1. Harrastetilat

2.3 Kehittämisen tarve ja tavoite

Opinnäytetyöni on työelämälähtöinen, aihetta ehdotettiin työpaikaltani Sosiaalipalvelut Jussilasta. Jussila on kiireellisesti sijoitetuilla ja huostaan otetuille nuorille tarkoitettu lastensuojelun erityisyksikkö. Opinnäytetyön aihe ”Kuntoutuspolku Jussilassa” tulee sisältämään työvälineitä ja menetelmän alkuvaiheeseen, kun nuori Jussilaan tulee. Alustavasti suunnittelin painottaa nuoren alkutilanteen kartoitusta haastatteluin ja erilaisilla kyselyillä, nuoren terveydentilan kartoitusta ja tutkimista sekä nuoren päihdetaustan kartoitus sekä päihdekuntoutuksen tarpeen arviointi sekä kuntoutuksen aloittaminen Jussilan käytäntöjen ja kuntoutuspolun mukaan.

Opinnäytetyön aihe tulee suoraan työelämästä. Jussilassa saamme jatkuvasti hyvää palautetta tekemästämme työstä vanhemmilta ja sosiaaliviranomaisilta. Työryhmässä olemme pohtineet mitä teemme oikein. Paljon asioita nousut keskusteluissa pinnalle, mutta huomasimme että meiltä puuttuu se ”oma juttu” jolla voimme tehdä työtämme vielä näkyvämmäksi ja mitä voimme käyttää nuorten kanssa työskennellessä ja uusia työntekijöitä perehdyttäessä. Opinnäytetyö sijoittuu suoraan työelämään ja on sitä kautta ajankohtainen ja merkittävä, työn avulla voimme tehdä käytännön työtä vielä paremmin.

Lastensuojelulaitokset ovat yhteisöpedagogin työkenttää. Lastensuojelu alana on jatkuvan kehityksen ja kehityspaineen alla. Työntekijöiden on työryhmänä moniammatillisesti vietävä alaa eteenpäin ja tämä opinnäytetyö on oiva keino kehittää pysyvä malli Jussilaan. Työelämä kumppanina toimii Sosiaalipalvelut Jussila Oy.

Tällä hetkellä Sosiaalipalvelut Jussilassa ei ole yhtenäistä toimintamallia ja ohjeistusta nuorten tulotilanteisiin alkuhaastattelukaavaketta lukuun ottamatta. Haastattelussa käydään läpi nuoren nykytilannetta – suhde itseen, perhe, kaverit ja vapaa-aika, terveys sekä koulunkäynti. Haastattelu tehdään nuoren tullessa ja sen jälkeen hoito sekä kuntoutus lähtee käyntiin omalla painolla ilman sen suurempaa kaavaa. Olen työssäni huomannut, että uuden nuoren tullessa yksikköön hänen asioitaan hoitavat useat eri työntekijät eikä toiminta ole johdonmukaista vaan se tehdään, kun sille ilmenee tarvetta. Usein joitain asioita on myös jäänyt huomioimatta nuoren tullessa Jussilaan ja sitten asioita hoidetaan jälkikäteen.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää mitä asioita on huomioitava ja tehtävä nuoren sijoituksen alkuvaiheessa ja luoda tuotos työyhteisön käyttöön.

3 OPINNÄYTETYÖN TIETOPERUSTA

3.1 Toimintaa ohjaa lastensuojelulaki

”Lastensuojelulain tarkoitus on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun” (Räty 2019,1).

Työtä lasten ja nuorten parissa ohjaa tiukasti lastensuojelulaki, joka takaa turvan myös aikuiselle, ammattilaiselle joka lasten sekä nuorten kanssa työskentelee sijaishuoltoyksikössä. Lastensuojelulaissa on tarkasti määritelty toiminta ja toimenpiteet, joiden puitteissa työtä tehdään lapsen tai nuoren hyväksi myös tulotilanteessa nuoren saapuessa Jussilaan. Lain noudattamista valvovat aluehallintovirasto eli AVI ja kunnat, joiden alueella sijaishuoltoyksiköt sijaitsevat.

Lapsen avohuollon tukitoimien järjestäminen, kiireellinen sijoitus, huostaanotto ja siihen liittyvä sijaishuollon järjestäminen sekä jälkihuollon järjestäminen ovat lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua (Räty 2019, 4).

Lastensuojelulaissa on määritelty keskeiset periaatteet, joiden mukaan kaikkien lasten ja nuorten kanssa työskentelevien tulisi toimia ja edistää lapsen kehitystä sekä hyvinvointia. Vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä on tuettava lastensuojelun toimesta. Lapsen ja perheen ongelmiin on puututtava varhain ja ongelmia ehkäistävä. Lapsen etu on otettava aina huomioon lastensuojelua toteutettaessa. (Räty 2019, 9)

Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle:

1. tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet
2. mahdollisuuden saada ymmärrystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon
3. taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen
4. turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden

5. itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen
6. mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omilla asioissaan
7. kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen (Räty 2019, 9).

3.2 Nuoren eri sijoitusmuotoja

Huostaanotto

Huostaanotolla tarkoitetaan lapsen arjesta vastuunottoa sosiaalitoimelle ja huoltajuuden rajoittamista. Niin kauan kuin huostaanoton edellytykset ovat olemassa tai lapsi täyttää 18-vuotta huostaanotto jatkuu. (Mikkola ym. 2005, 77).

Kun lapsi huostaanotetaan, puututaan samalla perustuslaissa määritettyyn oikeuteen henkilökohtaisesta vapaudesta. Jos on lapsen edunmukaista erottaa hänet vanhemmistaan erityisellä perusteella, voidaan huostaanotto toteuttaa ja puuttua vakavasti lapsen perhe-elämän suojaan. (Räty, 2019, 363).

Huostaanoton täytyy olla aina lapsen edun mukaista ja se on väliaikainen toimenpide (Räty, 2019, 376).

Kiireellinen sijoitus

Kiireellinen sijoitus mahdollistaa viranomaisen välittömän puuttumisen lapsen tilanteeseen. Tilanteessa lapsi voi olla välittömässä vaarassa tai puuttumiseen on muu kiireellinen pakottava tarve. Muita pakottavia tarpeita voivat olla esimerkiksi vanhemman päihdeongelma, rikostutkinta tai uhka lapsen sieppauksesta. (Räty, 2019, 344). Kiireellisessä sijoituksessa sosiaalihuollolla on oikeus päättää lapsen asioista esimerkiksi lapsen olinpaikasta laajempaa tilanteen selvitystä varten (Räty, 2019, 347).

Sijoitus avohuollon tukitoimena

Lastensuojelun avohuollon asiakkaana olevan lapsi voidaan sijoittaa lastensuojeluyksikköön yhteistyössä vanhempien tai huoltajan kanssa, jos avohuol-

lon muut tukitoimet eivät ole tarpeeksi riittäviä tai niitä ei voida järjestää. Sijoituksen täytyy olla yhteistyössä sovittu ja siihen antavat suostumuksen 12-vuotias tai vanhempi lapsi sekä hänen huoltajansa. Perusteina sijoitukselle voivat olla lapsen tuen tarpeen arviointi, lapsen kuntoutus tai lapsen hoidon sekä huolenpidon järjestäminen, kun huoltaja ei siihen väliaikaisesti pysty. (Räty 2019, 328).

3.3 Sijaishuolto

”Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella” (Räty 2019, 471).

Lapsen sijoittavan kunnan sosiaalityöntekijä sijoittaa lapsen sijaishuoltoa järjestävän tahon huostaan. Sijaishuolto voidaan toteuttaa perhehoitona, laitoshuoltona tai parhaalla mahdollisella tavalla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. (Räty 2019, 471.)

3.4 Päihteet ja kuntoutus

Nuoren siirtyessä peruskoulussa ala-asteelta yläasteelle nuori on murrosikäinen, kokeilunhaluinen ja utelias. Mukaan nuoren elämään voivat tulla päihteet kuten tupakka, alkoholi ja huumeet. Osalle kokeilut jäävät kokeiluiksi mutta osa jatkaa päihteiden käyttöä saatuaan siitä positiivisia tunteita. Nuoren päihteiden käyttö voi säännöllistyä ja muuttua riippuvuudeksi sekä ongelmakäytöksi. (Lappalainen-Lehto ym. 2008. 43.) Kukaan ei pysty selittämään miksi toiset jäävät nopeammin päihteisiin kiinni kuin toiset. Vaihtoehtoina on esitetty muun muassa geneettinen ja fysiologinen alttius sekä mallioppimista, päihtymys antaa rohkeutta, itsevarmuutta, pätevyyden kokemusta, voiman tunnetta tai nuori tuntee itsensä hyväksytyksi eli päihtymys vastaa nuoren psykologiseen tarpeeseen, nuori saa päihteistä euforisen tunteen, jollaista ei elämässään ole kokenut negatiivisten asioiden täyttäessä elämän. (Lappalainen-Lehto ym. 2008. 44-45.)

Nuoren voimakas päihteiden käyttö lisää riskiä syrjäytymiseen ja moniin ongelmiin, nuoren sosiaalinen kehitys voi viivästyä tai pysähtyä kokonaan. Jos

nuoren perheessä on sosiaalisia ongelmia voi kierteen katkaisu olla haastavaa koska malli, miten toimia on väärä ja malli on kotoa lähtöisin. Nuori tarvitsee tukea sosiaalistaitojen harjoitteluun ja arjessa pärjäämiseen. Konkreettisia asioita harjoitella voivat olla muun muassa: ihmisten väliset vuorovaikutustaidot, vuorokausirytmien ylläpito, asiointi virallisissa paikoissa, vaatehuolto, siivous, kaupassa käynti ja ruoan valmistus. Päihteiden käyttö altistaa nuorta väsymykseen, unettomuuteen ja muistihäiriöihin, jolloin koulunkäynti häiriintyy tai jopa keskeytyy kokonaan. (Lappalainen-Lehto ym. 2008. 45.)

Päihteidenkäyttäjällä on riski joutua rikoksen uhriksi tai tekijäksi. Rahapulassa käyttöjä voi ajautua tekemään omaisuusrikoksia, petoksia tai varkauksia. Huumeidenkäyttäjä syyllistyy käyttäessä huumeaineiden hallussapitoon ja käyttöön. Lisäksi huumeidenkäyttäjä voi kasvattaa, valmistaa ja välittää huumeita. (Lappalainen-Lehto ym. 2008. 46.)

Kirjassa "Haasteena päihteet" on lueteltu päihteiden käyttötapoja. Käyttötapoja voivat olla kokeilu, satunnaiskäyttö, viihdekäyttö, tapakäyttö, hallittu kohtuukäyttö, ongelmakäyttö, suurkulutus, riippuvuus, sekakäyttö ja väärinkäyttö (lääkkeiden). Käyttötavalla voidaan tarkoittaa myös päihteen käyttötapaa. Käyttötapoja voivat olla suunkautta, polttamalla, nuuskaamalla nenän tai suunensisäisesti pistämällä. Päihteitä voi käyttää usealla eri tavalla. Jos lääkkeitä käyttää eri tavalla kun lääkäri on määrännyt, on kyse aina lääkkeiden väärinkäyttö. (Lappalainen-Lehto ym. 2008. 64.)

Päihteidenkäyttäjän tulisi tehdä elämässään kokonaisvaltaisia muutoksia myös ajattelutavassaan pystyäkseen lopettamaan päihteiden käyttäminen. Alussa käyttäjä kieltää ongelman, voi käydä hoidossa toisten takia mutta vähentelee ja puolustelee päihteiden käyttöä. Ongelmallisen päihteiden käyttämisen jatkuessa käyttäjä huomaa itsessään muutoksia esimerkiksi käyttäytymisessä, lisäksi käyttäjä voi huomioida itsessään näkyviä haittoja tai riskejä, jotka johtuvat riippuvuudesta päihteisiin. Päihteidenkäyttäjä tiedostaa riskit mutta hänellä on halu käyttää päihteitä. Oman ongelman tiedostamiseen voi aikaa kulua kuukausista vuosiin. (Julkunen ym. 2010. 16.)

Jos päihteidenkäyttäjä haluaa asiaa mietittyään ja sen vakavuuden tajuttuaan lopettaa päihteiden käytön on muutoksen aika. Muutos alkaa, kun päihteidenkäyttäjä asettaa itselleen tavoitteet, joihin alkaa pyrkiä. Päihteidenkäyttäjällä on vahva rooli, joka jää, kun hän lopettaa päihteiden käyttämisen, tilalle muodostuu uusia rooleja. Uusi rooli pitää sisällään muutoksen elämäntavassa ja arvot. Tärkeää kuntoutujalle on määrittää oma suhteutuminen päihteisiin. Päihdekuntoutujan polku on pitkä ja pitkäjänteisyyden puutteen vuoksi kuntoutujan motivaatio voi olla koetuksella. On tärkeää asettaa realistiset tavoitteet, tavoitteet eivät saa olla liian suuria mutta ei myöskään liian pieniä. (Julkunen ym. 2019. 17.)

Raittiina pysyäkseen päihdekuntoutuja on sitoutunut muutoksen ylläpitoon. Retkahdukseen liittyvät riskit on tunnistettava, niitä on hyvä pystyä ennustamaan ja välttämään. Retkahdus voi tapahtua pitkänkin päihteettömän ajan jälkeen. Retkahdus voi olla osa muutosprosessia. Retkahduksen jälkeen asiaa olisi hyvä käsitellä, että sitä voidaan tulevaisuudessa välttää. (Julkunen ym. 2019. 17.)

4 KEHITTÄMISEN PROSESSI

4.1 Kehittämistyön toimenpide

Opinnäytetyössä luodaan Sosiaalipalvelut Jussilaan ohjaajille yhtenäinen toimintamalli tilanteisiin, jossa uusi nuori tulee yksikköön. Tavoitteena työssä on edistää nuorten sujuvaa vastaanottamista ja asettumista yksikköön. On tärkeää, että kaikilla ohjaajilla on yhtenäinen toimintapa nuorten kanssa. Se luo toimintaan johdonmukaisuutta, yhtenäisyyttä sekä luotettavuutta. Samanlaiset toimintatavat takaavat toiminnan tasalaatuisuuden ja yhdenvertaisuuden.

4.2 Kehittämistyön tavoite

Työn tavoite on yhtenäisten toimintamallien luominen ja asioiden yksinkertaistaminen sekä takaaminen, että kaikki tarvittava tehdään nuoren tullessa Jussilaan. Näin turvataan, että henkilökunnalla on tarvittava tieto aloittaa työskentely nuoren kanssa turvallisesti ja ammatillisesti. Toimenpiteenä asia on melko

yksinkertainen, mutta käytäntö osoittanut, että asia on melko haastava muuttuvien tilanteiden ja henkilökunnassa olevien eri toimintamallien vuoksi. Toimenpiteellä halutaan selventää asioita ja tehdä niistä yksinkertaisia sekä helposti ymmärrettäviä ja toteutettavia.

4.3 Kehittämisprosessin eteneminen

Pidimme ensimmäisen virallisen tapaamisen koskien opinnäytetyön tuotosta Jussilan vastaavan ohjaajan kanssa helmikuussa 2020. Keskustelimme tarpeesta ja samalla tein muistiinpanoja sekä mindmapin jossa kaikki tuotokseen mukaan tulevat osiot ovat valmiina. Tulimme siihen tulokseen, että itse opinnäytetyössä lastensuojelun ja Sosiaalipalvelut Jussilan lisäksi esitellään tuotos lyhykäisyydessään mutta valmis tuotos olisi paperi, jossa yksityiskohtaisesti kerrotaan mitä omaohjaajan, vastaavan ohjaajan ja sairaanhoitajan tulee uuden nuoren kanssa tehdä ja mitä asioita on hoidettava sekä järjestettävä ensimmäisten päivien aikana. Paperit liitettäisiin ”Käytäntöjä Jussilassa”-kansioon sekä perehdytys materiaaleihin.

Olemme tavanneet kehittämisryhmän kanssa jatkossa kevään aikana tarpeen mukaan. Tapaamisissa olemme käyneet työn edistymistä ja sisältöä läpi. Olen saanut hyviä vinkkejä ja ideoita. Työn käytännön toteutusta on jouduttu muuttamaan globaalin koronavirus pandemian vuoksi. Pandemia-aikana Jussilan ulkopuoliset menot on karsittu minimiin ja lisäksi ulkopuolisten henkilöiden vierailut Jussilassa on peruttu. Tämän vuoksi keväälle suunnitellut nuorten ryhmätapaamiset, joissa on Jussilan ulkopuolinen vetäjä, on jouduttu perumaan. Jussilassa on alkanut ART-ryhmä, jossa vetovastuussa ovat Jussilan omat koulutetut työntekijät. Lisäksi Jussilassa työntekijöitä, joilla Nepsy-ohjaajan eli neuropsykiatrisen valmentajan koulutus.

Olen keskustellut muun Jussilan työryhmän kanssa opinnäytetyöstäni ja sen tarpeellisuudesta. Heitä haastatteleamalla, haastamalla keskusteluun ja kuuntelemalla olen tullut siihen tulokseen, että opinnäytetyön aihe sekä lopputuotos ovat todella tarpeellisia. Monellakaan ei ole ollut aiemmin käsitystä kuinka tärkeää on alkuvaiheessa tehdä asiat saman kaavan mukaan, että nuori tulee huomioitua kokonaisvaltaisesti. Työntekijät ovat itse tuoneet myös esiin työn tarpeellisuuden.

Jussilassa tapahtuneen havainnoinnin lisäksi olen tutustunut aiheeseen kirjallisuuden ja internetin kautta. Kirjallisuudessa olen panostanut erityisesti teoriaosuuteen ja sen sisältämään tietoon. Olen tutustunut lastensuojelulakiin tarkemmin ja samalla oppinut siitä uusia asioita, joita voin käyttää töissä. Lastensuojelulaki on siellä koko ajan läsnä ja se ohjaa toimintaamme. Lastensuojelulakiin pohjautuu myös useat toimenpiteet uuden nuoren saapuessa Jussilaan.

Suurimmalla osalla Jussilaan sijoitetuista nuorista on päihdeongelma tai vähintäänkin päihdekokeiluja. Tutustuin opinnäytetyötä tehdessä päihteisiin tarkemmin ja päihdekuntoutukseen kirjallisuuden kautta. Niitä en kuitenkaan työssä juurikaan käsittele koska se ei kuitenkaan ole opinnäytetyön perimmäinen tarkoitus.

5 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kun nuori tulee Jussilaan, nuori on yleensä huostaanotettu tai kiireellisesti sijoitettu. Jussilaan voi tulla myös avohuollon tukitoimena sijoitettuna. Ensimmäisenä nuorelle esitellään Jussilan tilat ja kerrotaan käytännöistä sekä säännöistä. Nuorella on aikaa tutustua tiloihin ja asettua omaan huoneeseensa ja kysyä tarvittaessa ohjaajilta selvennystä.

Ennen nuoren saapumista nimetään kaksi omaohjaajaa. Omaohjaaja on oman nuoren asioiden asiantuntija ja vastaa suurimmasta osasta nuoren kanssa tehtävästä yksilötyöstä. Yhdessä omaohjaajan kanssa tehdään nuorelle henkilökohtainen viikkosuunnitelma, jossa arjen eri toiminnot näkyvät ja nuoren on sitä helpompi hahmottaa. Viikkosuunnitelmaan saa nuori itse toiveillaan vaikuttaa. Omaohjaaja kartoittaa nuoren mielenkiinnonkohteita ja harrastuksia.

Nuoren kanssa täytetään päivittäiskirjausohjelma kirjausjärjestelmä Nappulasta löytyvät tulohaastattelut nuoren sekä huoltajan kanssa, Audit ja BDI-13 kyselyt jotka myös löytyvät Nappulasta sekä tässä työssä liitteenä 2 oleva Adsume-kysely. Audit-kyselyssä selvitetään nuoren alkoholinkäytön riskejä, BDI-13 on mielialakysely ja Adsume on nuorten päihdemittari. Omaohjaaja pitää

puhelimitse yhteyttä nuoren vanhempiin viikoittain, sijoituksen alussa jopa päivittäin, jos tilanne sen vaatii tai vanhemmat niin toivovat.

Yksikön sairaanhoitaja selvittää voimassa olevat lääkitykset, aiemmat hoitokontaktit sekä varaa ajat perusterveyden huoltoon terveystarkastukseen sekä hammastarkastukseen mahdollisimman nopeasti nuoren saavuttua.

Omaohjaaja tai vastaavaohjaaja selvittää nuoren koulutaustaa ja alkaa järjestämään koulunkäyntiä yksiköstä käsin. Jos nuori on peruskouluikäinen tai peruskoulu on kesken hän aloittaa koulun yksikön toisessa rakennuksessa toimivassa perusopetuksen pienopetusryhmässä. Jos peruskoulu on jo suoritettu, aletaan heti kartoittamaan opiskeluvaihtoehtoja lähialueen ammattikouluissa ja lukioissa.

Yksikön moniammatillinen tiimi, johon kuuluvat omaohjaaja, sairaanhoitaja ja vastaavaohjaaja tapaavat viikoittain ja käyvät läpi nuoren asioita sekä pohtivat niitä mahdollisimman monipuolisesti ja kokonaisvaltaisesti. Yksikössä kokoontuu säännöllisesti ryhmiä, joihin nuori voi osallistua.

Kun nuoren asiat on saatu järjestykseen ja tarvittavat terveys-, päihde- ja perhekartoitukset tehtyä on kuntoutumisen aika. Siinä jokainen ohjaaja tukee nuorta päivittäin fyysisen ja psyykkisen kuntoutumisen saralla.

Koska ohjeistus ja työtavat ovat työn jälkeen yhteneväiset tuovat ne työskentelyyn rutiinia ja takaavat nuorelle mahdollisimman helpon ja turvallisen sekä selkeän alun Jussilassa. Työntekijöille ohjeistus ja lopullinen tuotos luovat raamit, joiden mukaan toimia eikä asioita jää hoitamatta tai selvittämättä unohtuoksien tai virheiden vuoksi. Muutos on toivottavasti positiivinen ja työryhmä kokee sen tarpeellisena. Ohjeistusta voidaan muuttaa tarpeen mukaan, jos siihen käytännön kokemuksen kautta tulee lisättävää tai poistettavaa.

Koska työ lastensuojelussa on vaihtelevaa ja ajoittain nopea tempoista voi asioita jäädä huomaamatta tai hoitamatta inhimillisten erehdysten tai unohtusten vuoksi. Selkeillä ohjeistuksilla tätä voidaan vähentää ja taata laadukas ja turvallinen kasvuympäristö sijoitetuille nuorille sekä heidän kanssaan toimiville

työntekijöille. Usein sijoitetun nuoren tullessa yksikköön luodaan hänen ja hänen perheensä kanssa tiivis suhde, jonka onnistumiseen ja luottamuksellisuuden vaikuttavat paljon asioiden sujuvuus ja se, miten ne hoidetaan siitä hetkestä lähtien, kun nuori yksikön ovista sisään astuu.

Työssäni onnistuin mielestäni hyvin ja yhteistyö kaikkien osallisten kanssa sujui ongelmitta. Onnistuin tekemään työssäni tarpeellisen ja selkeän tuotoksen perustaen sen tutkittuun tietoon, keskusteluihin työntekijöiden kanssa ja omiin kokemuksiini lastensuojelun sijaishuollossa. Tuotos ”Työlista nuoren saapessa Jussilaan” on liite 1 tässä työssä.

.

LÄHTEET

A-klinikkasäätiö. 2018. Www-dokumentti. Saatavissa:

<https://nuortenlinkki.fi/info/aikuistuminen-ja-paihteet-nuorten-kysely-2018>

Digipeli koukuttaa huomaamatta – Harva vanhempi tarkastaa, mitä lapsi on älypuhelimella päivän aikana tehnyt. 2020. *Super-liitto*. Artikkel. Saatavissa: <https://www.superlehti.fi/hyvinvointi/digipeli-koukuttaa-huomaamatta-harva-vanhempi-tarkistaa-mita-lapsi-on-alypuhelimellaan-paivan-aikana-tehnyt/>. (viitattu 28.4.2020).

Familiar. Sosiaalipalvelut Jussila. 2020. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.familiar.fi/jussila>.

Julkunen J., Nyberg-Hakala A. 2010. Toimiva päihdekuntoutus. Toimintaterapeutin opas. Espoo. Painotalo Casper Oy.

Laakso, R. 2009. Arjen rutiinit ja yllätykset – etnografia lastenkotityöstä. Tampereen yliopisto. Väitöskirja. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/66529> (viitattu 2.5.2020).

Lappalainen-Lehto R., Romu M.-L. & Taskinen M. 2008. Haasteena päihteet. Sanoma Pro Oy.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Saatavissa:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

(viitattu 20.5.2020).

Mahkonen, S., 2010. Lastensuojelu ja laki. 3.painos. Helsinki: Edita.

Pekkarinen, E., 2015. Stadilaispojat, rikokset ja lastensuojelu. PDF-dokumentti. Helsinki: Nuorisotutkimusliitto. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/stadilaispojat_rikokset_ja_lastensuojelu.pdf (viitattu 2.5.2020).

Puonti, A., Saarnio, T., Hujanen A. 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi.

Räty, T. 2015. Lastensuojelulaki käytäntö ja soveltaminen. 3. painos. Helsinki: Edita.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2020. Lastensuojelulain muutokset 1.1.2020.

Saatavissa: <https://stm.fi/lastensuojelulain-muutokset>. (viitattu 28.4.2020).

Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. 2010. Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. S.a. Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet. Saatavissa:

<https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet>

(viitattu 20.5.2020).

Työlista nuoren saapuessa Jussilaan

Asia	Kuka tekee	Pvä ja kuittaus tehdyksi
Omaohjaajien nimeäminen	Vastaavaohjaaja	
Jussilan tilojen + nuoren oman huoneen esittely	Omaohjaaja/ vuorossa oleva ohjaaja	
Aikataulut ja vuorokausi-rytmi	Omaohjaaja/ vuorossa oleva ohjaaja	
Yksikön säännöt ja käytännöt	Omaohjaaja/ vuorossa oleva ohjaaja	
Nappula: Tulohaastattelu nuoren kanssa	Omaohjaaja	
Nappula: Tulohaastattelu huoltajan kanssa	Omaohjaaja	
Nuoren viikkosuunnitelma	Omaohjaaja	
Nappula: BDI-13 mielialakysely	Omaohjaaja	
Adsume (nuorten päihdemittari) Liite 2	Omaohjaaja	
Nappula: Audit (alkoholinkäytön riskit)	Omaohjaaja	
Kouluasiat, kouluun ilmoittautuminen	Vastaavaohjaaja/ omaohjaaja	
Ajantasainen lääkitys	Sairaanhoidaja	
Aiemmat hoitokontaktit- ja tahot, asiakkuuden siirto	Sairaanhoidaja	
Terveystarkastus tk:ssa	Sairaanhoidaja	
Hammastarkastus tk:ssa	Sairaanhoidaja	

NUORTEN PÄIHDEMITTARI, ADSUME

Nimi: _____
 Syntymäaika _____

Tämän koulu- ja opiskeluterveydenhuollon kyselyn tavoitteena on arvioida mahdollista päihteiden käyttöäsi. Terveystarkastaja keskustele luottamuksellisesti päihdemittarin tuloksesta kansasi terveystarkastuksen yhteydessä. Luottamuksellisuus tarkoittaa terveydenhuoltoviranomaisten (terveydenhoitaja, lääkäri jne.) ammattiin kuuluvaa vaitiolovelvollisuutta.

Ympäri vaihtoehdot, jotka kuvaavat sinun päihteiden käyttöäsi viimeisen vuoden aikana.

1. Tupakoitko tai käytätkö nuuskaa?

0. En
 1. Tupakoin (käytän nuuskaa) satunnaisesti
 2. Tupakoin (käytän nuuskaa) päivittäin
 Minkä ikäisenä aloitit tupakoinnin? _____

2. Oletko kokeillut tai käyttänyt päihteitä viimeisen vuoden aikana?

0. En
 1. Alkoholia (ei huomioida maistamista esim. lusikallisen verran)
 2. Lääkkeitä, että saisin "päähänsä"
 3. Liutotaineita (imppaaminen)
 4. Huumausaineita, mitä _____
 5. Jotain muita päihteitä, mitä _____
 6. Alkoholia ja edellä mainittuja aineita samaan aikaan (sekakäyttö)
 Minkä ikäisenä kokeilit ensikerran? _____

Jos vastasit edelliseen kysymykseen "En", voit siirtyä kysymykseen 14.

3. Kuinka usein olet kokeillut tai käyttänyt muita päihteitä kuin tupakkaa viimeisen vuoden aikana?

1. 1-3 kertaa
 2. 4-6 kertaa
 3. Noin kerran kuukaudessa
 4. Pari kertaa kuukaudessa
 5. Kerran viikossa tai useammin
 6. Milloin käytit viimeksi ja mitä _____

4. Kuinka monta annosta alkoholia juot yleensä niinä päivinä, jolloin käytät alkoholia? (Annosten laskeminen, katso seuraava taulukko)

0. En käytä alkoholia
 1. 1-2 annosta
 2. 3-4 annosta
 3. 5-6 annosta
 4. 7 annosta tai enemmän, montako _____

Alkoholiannoksella tarkoitetaan:

pullo (0,33 l) keskiolutta tai siideriä tai reilu puoli lasia (12 cl) mietoa viiniä tai vajaa puoli lasia (8 cl) väkevää viiniä tai vajaa neljännes lasia (4 cl) viinaa

Esimerkkejä:

0,5 l siideriä tai keskiolutta on 1,5 annosta
 0,3 l pullo A-olutta on 1,5 annosta
 3/4 litran pullo mietoa viiniä on 6 annosta
 0,5 l pullo viinaa on 13 annosta
 1 "six-pack" keskiolutta (0,33 l x 6) 6 annosta

5. Oletko myöhästynyt, lähtenyt kesken päivän tai jäänyt pois koulusta päihteiden käyttösi takia?

0. En koskaan
 1. Kerran
 2. 2-3 kertaa
 3. 4 kertaa tai useammin

6. Oletko toiminut päihtyneenä seuraavilla tavoilla viimeisen vuoden aikana? (Yksi tai useampi rengastus)

- a. Olen satuttanut itseäni.
 b. Olen satuttanut toista.
 c. Olen ollut autossa, jota on ajanut päihtynyt.
 d. Olen ajanut itse päihtyneenä ajoneuvoa.
 e. Olen rikkonut omaisuutta tai varastanut.
 f. Olen ollut seksisuhteessa, jota olen katunut jälkeenpäin.
 g. En ole joutunut mihinkään vaikeuksiin.

Jos et ole joutunut vaikeuksiin, voit siirtyä kysymykseen 8.

7. Kuinka usein olet toiminut edellä mainitulla tavalla?

1. Kerran
 2. Kahdesti
 3. Useammin

8. Kuinka usein päihtymisen jälkeen olet unohtanut, mitä teit tai mitä tapahtui? ("Menikö muisti?")

0. En kertaakaan
 1. Kerran
 2. Useammin

9. Oletko "sammunut"?

0. En kertaakaan
 1. Kerran
 2. Useammin

10. Miksi käytät päihteitä?

- a. Seuran vuoksi kavereiden kanssa
 b. Hauskanpitoon
 c. Rentoutumiseen
 d. Helpottaakseni pahaa oloa
 e. Humalan vuoksi tai saadakseni "päähänsä"
 f. Jonkin muun syyn takia, minkä _____

11. Millaiseksi arvioit oman päihteiden käyttösi?

12. Onko joku läheisesi tai ystäväsi ollut huolissaan päihteiden käytöstäsi tai ehdottanut, että vähentäisit sitä?

- a. Ei
 b. Keskusteltu kerran
 c. Keskusteltu useita kertoja

13. Tietävätkö vanhempasi, että käytät päihteitä?

- a. Kyllä
 b. Kyllä, mutta eivät tiedä kuinka paljon käytän.
 c. Eivät

14. Kuuluuko lähiystäväpiiriisi joku, joka on kokeillut huumausaineita?

- a. Ei
 b. Yksi henkilö
 c. 2-5 henkilöä
 d. Useampi kuin 5 henkilöä

15. Miten vaikeaksi tai helpoksi arvioit nuorten mahdollisuudet hankkia huumausaineita paikkakunnallasi?

- a. Vaikeaksi
 b. En osaa sanoa
 d. Helpoksi

16. Mitä olet keskustellut vanhempiesi kanssa nuorten päihteiden käytöstä?

17. Mitä mieltä yleensä olet ikäistesi nuorten päihteiden käytöstä?
